

în timpul celor trei luni cît a stat la Iași, cînd le-a obținut pe amîndouă¹. Cu toate acestea, numele lui Brzeski nu poate fi înlăturat cu totul, căci el a inclus în manuscrisul protograf cronica „moldo-polonă”, desfăcînd chiar un capitol (al XXXIII-lea) din cronica ienicerului sîrb (care are 48 de capitole), întrucît se lega de istoria românilor.

În ceea ce privește data compilării de către Brzeski a *Cronicii moldo-polone* și a *Cronicii turcești*, toate cele trei manuscrise poartă la început, după titlu, mențiunea „W roku 1566, 28 mensis Octobris w Jassiech”, dar textul primei merge numai pînă la 1564, fiind scrisă (în original) în acest an sau cel mult în anul următor.

Analiza textului a dus pe Ioan Bogdan, după Hasdeu, la concluzia că, cel puțin pînă la 1552, *Cronica moldo-polonă* nu este decît o traducere (în parte, prelucrare) a *Letopisețului de la Putna* (ce merge pînă la 1518, respectiv 1526) și a continuării acestuia, care trebuie să fi început cu urcarea pe tron a lui Petru Rareș (1527), continuare care nu s-a mai păstrat în original, ci numai în prelucrările literare ale lui Macarie, Eftimie și Azarie.

Așadar, diversele variante interne (*Let. anonim*, *Let. Putna I, II* și traducerea românească a acestuia, din sec. al XVIII-lea) și externe (cronicile moldo-germană, moldo-rusă și moldo-polonă), dovedind continuitatea analitică de curte, începută înainte de Ștefan cel Mare, dezvoltată la maximum în timpul glorioasei lui domnii și continuată sub urmașii săi, ilustrează o intensă activitate care a atras atenția cărturarilor din Răsăritul și din Apusul Europei. Dacă autorii acestor anale au rămas anonimi — deși îi putem bănuî sub numele logofetilor și diecilor lui Ștefan cel Mare și ai urmașilor săi sau al unor cărturari bisericești, apropiați domnului² — în schimb, cronicile domnești, compuse începînd cu deceniul al treilea al sec. al XVI-lea, se datoresc unor autori ce și-au dezvoltat identitatea, întrucît au vrut să facă operă literară, care să poarte pecetea personalității lor.

Pentru acești cronicari domnești — *Macarie*, egumen al mănăstirii Neamțu, unul din cele mai puternice focare de cultură ale timpului, și apoi episcop de Roman (care descrie perioada 1504—1551), *Eftimie*, ucenicul său, egumen al mănăstirii Căpriană (perioada 1541—1554), și călugărul *Azarie*, al doilea ucenic (perioada 1551—1574) — modelul literar nu mai este *Povestirea pe scurt*, ci *Cronica* înflorată poetic a lui Constantin Manasses. De fapt, prin spiritul lor de panegiric domnesc, cele trei cronici nu sînt străine nici de *Viețile regilor sîrbi* și de panegiricele bizantine, care au fost copiate în Moldova.

Ioan Bogdan a arătat, cu o mare bogăție de date, influența stilistică și lexicală a lui Manasses în traducerea mediobulgară asupra lui *Macarie*³,

¹ Nota de la f. 54b a manuscrisului Żaluski precizează clar acest lucru despre *Cronica turcească*; aceeași notă apare augmentată în mss. Rusiecki: „Kronika turecka napisana przez Michała Constantinowicza z Ostrowice raca iednego, który był wzięty do Turek między Ianczary, ktorey dostał urodzony Mikołay Brzeski, I.K.M. sekretarz y dworzanin, gdy posłem był anno 1566. Także y Wołoskiey fragmentum” (*Cronica turcească* scrisă de Mihail Constantinovici din Ostovița, sîrb care a fost luat de turci între ieniceri, pe care a căpătat-o nobilul Nicolae Brzeski, secretar și curtean al Majestății sale Regelui. De asemenea și un fragment al *cronicii moldovenești*).

² Cf. Ș. Cioculescu, *op. cit.*, p. 172.

³ *Vechile cronicе...*, p. 69—89; *Letopisețul lui Azarie*, p. 20—28.